

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע ואתחנן תשפ"ד

וידע כל פעול!

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

בסוף פרשתנו, משה רבנו נותן הוראות ומסביר איך ממירים את ארץ כנען לארץ ישראל. הכנענים עבדו עבודה זרה שפלה ביותר, שהיא ההיפוך הגמור לבשורה של עם ישראל. המטרה של עם ישראל בארץ ישראל היא להיות עם קדוש, הן מהבחינה של בין אדם לבורא והן מזאת של בין אדם לחברו, והכל בטהרה, טהרת הכוונות, טהרת המחשבות וטוהר המידות והמעשים, כך הופכים לעם סגולה.

כדי להבטיח זאת התורה מצווה: "וַיִּתְּנֶם יְקֹנֵק אֱלֹהֵיךָ לְפָנֶיךָ וְהִפִּיתָם הַחֶרֶם תַּחֲרִים אֹתָם לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תִחַנֵּם: וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם... כִּי אִם כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֵיהֶם תִּתְצוּ וּמִזְבְּחֵתָם תִּשְׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵיהֶם תִּגְדַּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ: כִּי עַם קְדוֹשׁ אַתָּה לִיקֹנֵק אֱלֹהֵיךָ בְּךָ בְּחֵר יְקֹנֵק אֱלֹהֵיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (דברים ז, ב-ו).

אחרי שציווי זה יושלם, יגיע הזמן להתקדם לקראת המטרה הגדולה יותר, שהיא תיקון עולם במלכות שדי. במשימה הזו טיפלו נביאי ישראל. בין הנביאים שניבאו על אחרית הימים, יש הסכמה על שלשה נושאים:

א. אין אחרית הימים ללא קיבוץ גלויות. כדי שהעולם יתוקן, על עם ישראל לחזור לארצו. תהליך זה, ב"ה, קורה לנגד עינינו המשתאות. לא רק ש(כמעט) רוב העם חזר לארץ ישראל, אלא שהוא גם חזר כעם ולא רק כחיידים. התחדשה גם הלאומיות היהודית. לעמנו מדינה יהודית עצמאית כאן בחלקים גדולים של ארצנו ויש לכך גם ערך רוחני. תחיית המתים הלאומית מתרחשת ומתגברת עם חזרת העם לארצו, במיוחד אחרי הכרזת העצמאות. מי שלא מודה לקב"ה על כך, מסתכן בחוסר הכרת הטוב. אנו נמצאים בתהליך, אסור להתנות את ההודאה והשותפות רק לסוף התהליך.

ב. אחד מסימני הגאולה המובהקים, על פי הנביאים, הוא פריחתה של ארץ ישראל, המקבלת את פני בניה באהבה ובמאור פנים, ככלה השמחה לקראת חתנה. ברוך השם, במציאות המתרחשת מול עינינו, דברי הנביאים מקבלים משמעות הרבה יותר רחבה. הנביאים דיברו על פריחה חקלאית, והפריחה כיום היא בכל התחומים: לימוד תורה, מדע, רפואה, אושר ותל"ג לנפש, המאפשר מפעלי חסד של במדינה ודאגה לשכבות החלשות. ארץ ישראל מגדלת גיבורים עזי נפש מכל הבחינות, ברמה שאיננה מוכרת בעולם הרחב. גם האמונה של שכבות רחבות בציבור עלתה פלאים, מאז האסון הנורא שהחל בשמחת תורה.

ג. אומות העולם יחזרו בתשובה ויעבדו יחד עם עם ישראל את בורא עולם, שבחר בעמו ישראל באהבה, נתן לו את ארץ ישראל ולימד את מייסד מדינת היהודים הראשונה - דוד המלך, שמרכזת הרוחני של ארצו היא ירושלים והמקדש. הרמב"ם לימד אותנו שתחילת התהליך הארוך והלא פשוט, הוא עלייתן של הנצרות והאיסלם שנלחמו בעבודה זרה והחליפו אותה, עבור חלקים רבים מאוד של האנושות. כך החל תהליך האמונה בא-ל אחד יחיד ומיוחד להתפשט בעולם. על בשרנו לימדה אותנו ההיסטוריה כמה כואב ומסובך תהליך זה. בדורנו אנו זוכים להתקדמות משמעותית גם בחלק זה של חזון הנביאים.

נצטט לסיום כמה נבואות של הנביא ישעיהו.

"הַדְּבָר אֲשֶׁר תָּזַה יִשְׁעֵיהוּ בֶן אֲמוֹץ עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם: וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהִיָה הַר בֵּית יְקֹנֵק בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְבְּעוֹת וְנִהְרָו אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלָה אֵל הַר יְקֹנֵק אֵל הַר יְקֹנֵק אֵל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְגְּנוּ מִדְּרָכָיו וְיִלְכְּהוּ בְּאַרְחֻתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר יְקֹנֵק מִירוּשָׁלַם: וְשִׁפְט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכַתְּתוּ חֻרְבוֹתָם לְאַתִּים וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֵל גּוֹי חָרָב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה" (ב, א-ד).

"בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָה מִזְבֵּחַ לִיקֹנֵק בְּתוֹךְ אֲרָץ מִצְרַיִם וּמִצְבָּה אֲצֵל גְּבוּלָהּ לִיקֹנֵק: בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיָה לְמִצְרַיִם וְלֹאֲשׁוּר בְּרַכָּה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: אֲשֶׁר בָּרְכוּ יְקֹנֵק צְבָאוֹת לֵאמֹר בְּרוּךְ עַמִּי מִצְרַיִם וּמִצְרַיִם יָדִי אֲשׁוּר וְנִחַלְתִּי יִשְׂרָאֵל: (יט, יט-כח).

בשבוע הבא, בע"ה, נצטט נבואות של נביאים נוספים, ונביא גם את המקורות העוסקים בעמים שיסרבו לשתף פעולה בתהליך זה, ולא ירצו לתקן עולם במלכות שדי.

[\(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב\)](#)

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד			לעילוי זשמת		
הרב ד"ר גירי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	הרב ד"ר גירי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב
מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב
הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלביע כ"א באדר א' תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלביע כ"א באדר א' תשע"ד	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
בלהה בת ישראל מרמורש א' מנחם אב תשפ"א	בלהה בת ישראל מרמורש א' מנחם אב תשפ"א	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל י"ח במנחם-אב תשס"ט	הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	גבי מירה קושיצקי נלביע כ"ב בסיוון תשפ"ג	גבי גיולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף

חֲמַדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'
חיתוך פירות וקליפותיהן לצורות – הלכה למעשה

בשבוע שעבר למדנו את יסודות הדיון בשאלה אם מותר לחתוך מאכלים וקליפותיהם בשבת לצורות שונות. נסכם את היסודות לדיון ומשם נצא להלכה למעשה:

א. במסכת ביצה (דף לג ע"ב) רב יהודה אומר שאיסור תיקון כלי לא שייך לגבי דבר הראוי למאכל בהמה. הדוגמא של הגמרא היא לקיחת קש, שנועד למאכל בהמה, והפיכתו לקסם לחציצת שיניים על ידי קילופו וחיתוכו. כך נפסק ברמב"ם ובשו"ע (סימן שכב סעיף ד).

חשוב לחדד: בזמן חז"ל חיו בהמות רבות בסביבה הקרובה לאדם. לכן קליפות וגרעינים שונים, שאינם ראויים למאכל אדם, נשמרו תדיר ואף ניתנו לבהמות בשבת ויום טוב. גם אם אדם בחר להשתמש בקליפות הללו שימוש אחר, הדבר מותר, שכן די בפוטנציאל השימוש בקליפות לצורך מאכל. אך כיום לרוב גם מי שגר בקרבה לרפת וכדו' אין לו שימוש פוטנציאלי בקליפות. הקליפות הללו הופכות למוקצה, ואסור להשתמש בהם בשבת, ואף לא לחתוך אותן וכדו'.

ב. ממסכת שבת (דף קלט ע"ב) עולה שמצד הדין מותר לסתום חור שבחבית בעזרת דבר הראוי לאכילה, אך חכמים התירו רק לתלמיד חכם בצורה של הערמה, כדי שאנשים לא יטעו לתקן חביות באופנים אסורים.

ג. במסכת ביצה (דף כח ע"א) רב חייא בר אשי אוסר לחתוך ידית מתוך חתיכת בשר ביום טוב. רש"י והרמב"ם אומרים שהדבר אסור מפני עובדין דחול (טרחה יתרה שאיננה מצדיקה את ההנאה שנוצרת ביום טוב). רבינו חננאל והר"ן מבארים שהאיסור הוא מפני שנראה כעושה כלי ביום טוב. המשנה ברורה הסתפק כאיזו דעה לפסוק.

התלבטנו מדוע רבינו חננאל והר"ן אוסרים את יצירת הידית ביום טוב מפני שנראה כמתקן כלי, הרי למדנו שאין איסור תיקון כלי בדבר הראוי למאכל!

באותיות הקטנות שנוספו בשמירת שבת כהלכתה (מהדורת שנת תש"ע פרק יא הלכה טו) כתוב שההיתר לחתוך מאכלים הוא רק אם האדם יהנה הנאה גופנית מהחיתוך.

הערנו שאם כוונתו ליישב את הסוגיות, לכאורה הדבר מפתיע, שכן ניסוח הגמרא רמב"ם וש"ע אינו שיש היתר לחתוך באופן זה, אלא ש"אוכלי בהמה אין בהם משום תיקון כלי". משמע שאיננו עוסקים בהיתר מיוחד, אלא שבאופן כללי חיתוך ותיקון כלי אינם שייכים ביחס לדברים הראויים למאכל.

הצענו שהאיסור לחתוך ידית בתוך חתיכת בשר ביום טוב מחוברת לאיסור מראית עין שלמדנו במסכת שבת (אות ב לעיל). מחלוקת הראשונים היא אם יש הבדל בין האיסור לסתום נקב של חבית בעזרת שן שום ובין חיתוך ידית לתוך בשר. רש"י והרמב"ם סבורים שסתימת נקב החבית נראית לכל כתיקון של חבית, כלי שוודאי שאסור לתקן בשבת ויום טוב. לעומת זאת, הכל רואים שהחיתוך בבשר הוא חיתוך בבשר, ולא יטעו לחשוב שמותר לתקן ידיות של כלים אחרים (כמובן שהם אוסרים את החיתוך משום עובדין דחול, כאמור, אך לא ראו טעם לאסור משום שדומה לתיקון כלי). ר"ח והר"ן סבורים שהאדם הפשוט רואה את הקצב מתקן ידית יפה ומסודרת בבשר, סופו לתקן ידיות אחרות ביום טוב.

אם נכוחים הדברים, ניתן להגיע להנחיות ההלכתיות הבאות:

1. כל דבר שאינו ראוי לאכילה של אדם או בהמה (כולל קליפות של פירות שאינן ראויות לתת לפני חיות הנמצאות בסביבת האדם), הוא מוקצה, ואסור לחתוך, לעשות ממנו צורות, או להשתמש בהם בכל אופן אחר.
2. דבר הראוי למאכל האדם או החיות הנמצאות בסביבתו: מותר לחתוך אותו בכל צורה שהיא.
3. דבר הראוי למאכל האדם או החיות הנמצאות בסביבתו: אסור לתקן בעזרתו כלים אחרים (כמו לסתום חור של כלי), אלא אם כן עושה זאת בצורה של הערמה (בו המאכל מגיע לחור באופן שיראה לרואים שהגיע לשם במקרה).
4. אם חיתוך הדבר הראוי למאכל אדם או בהמה הנמצאת בסביבתו עשוי להיראות לרואים כיצירת כלי באופן מקצועי: בכך יש מחלוקת ראשונים. על פניו הדבר הוא ספק דרבנן, שכן לא ברור שיש להרחיב את גזירת מראית העין למצב החדש שהגמרא לא דברה עליו.

לכן ביחס לקליפת אבטיח, לדוגמא, יש מקום להתלבט, משני צדדים. ראשית, יתכן ואחר הוצאת כל תוך הפרי האדום, הקליפה אינה ראויה למאכל, והיא מוקצה. גם אם נשאר פרי מסוים, או שהחלק הלבן ראוי לאכילה, עדיין יתכן וחיתוך זה יראה מקצועי מדי, ולכל הפחות הר"ח והר"ן היו אוסרים לחתוך כך. בנוסף, יש מקום להתלבט אם מדובר בטרחה יתרה ויש לאסור גם מצד עובדין דחול, כשיטת רש"י והרמב"ם.

אך את כל הפירות והירקות מותר לחתוך בכל הצורות והדגמים היפים שהצגתם בפנינו ונהנינו מהם.

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:

שמואל בן ברויה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאול בן יפה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
אוראל בן דליה	רות צפורה בת חנה	נטע בת מלכה	הילל בן תמר שפרה	משה בן רחל
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	שלומית בת לאה	ישי בן מרים	חוה רָאגְלָה בת פִּיילָא
שלמה בן שלומית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה
ר' יצחק בן בריינדל גיטה	ניר יצחק רפאל בן יפה	רבקה בת שרה בלה	מינדה לאה בת ליפשה	

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"א)

Jerusalem, Israel

ירושלים, ישראל
מרחשוון, תנש"א

סדר עדיפות להצלה במצב של פיקוח נפש (התקפת גזים ל"ע)

שאלה

אני משמש אחראי לביטחון באולפנא, שבה כ-80 בנות וכ-20 עובדי הוראה. סופקו לי כ-20 מסיכות אב"כ לצורך תירגול. בינתיים, הן נשארו אצלנו למרות שהבנות כבר תורגלו. במקרה של התקפת אב"כ (תוך התראה קצרה) – דבר שאני מקווה שלא יתרחש – למי לתת את המסיכות? אני מעריך שהמועמדים לקבל את המסיכות הן כ-80 בנות, כ-8 עובדי הוראה והמזכירה, אך יש רק כ-20 מסיכות!

תשובה

מן הראוי, להכין חדר אטום, ע"פ ההוראות של השלטונות המוסמכים. ואז, הצורך במסיכות איננו קריטי. א. אם הסכנה קיימת בצורה שווה, סדר הקדימויות נקבע לפי חשיבות האדם. כפי שנקבע במסכת הוריות¹. ב. אם הסכנה איננה שווה לכולם, כגון, שישנם זריזים וחזקים שיכולים למלט עצמם למקום מסתור, וישנם חלשים (כגון קשישים ותינוקות), שחשופים יותר לסכנה, נראה שאלו שבדרגת הסיכון הגבוהה, קודמים. ג. אך נראה, שבנדון דידן קשה לאמוד ולקבוע מי חשוב ממי, ומי בדרגת סיכון גבוהה יותר. ולכן יעשו גורל².

¹ משנה בהוריות, דף י"ג ע"א (הסדר הוא כדלהלן: חכם, מלך, כה"ג, נביא, וכו', כוהן, לוי, ישראל וכו'). ועיין מסכת ב"ב, דף ח', ע"א, במהרש"א, בחידושי אגדות, ד"ה אבל. ועיין בספר שבט מיהודה, להגרא"י אונטרמן, עמודים מ"ד וס"ט. ועיין תחומין, ח"ד, עמוד 136, מאמרו של מרן הגאון הרב שאול ישראל. ועיין שו"ת מים חיים להגר"ד הלוי שי"ט.
² בשם מרן הגאון הרב שאול ישראל. עיין בשו"ת חוות יאיר, סימן ס"א, וז"ל: "מפני שקרוב הדבר, שאם הגורל נעשה כהוגן תדבק בו ההשגחה העליונה". עיין עוד שו"ע יו"ד, סימן קנ"ז, בפת"ש, ס"ק י"ג.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

<p>לעיין שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלביע סיון תשע"ט</p>	<p>לעיין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לעיין גב' לוריין הופמן ז"ל</p>	<p>לעיין חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלביע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לעיין סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלביע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
---	--	---	---	---

לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת הייך